

Hannes Schmid

Han har levd med kannibaler, overlevd verdens største pilgrimsvandring og tjent store summer på myten om cowboyen. Men hjertet til fotografen Hannes Schmid banker for en søppelfylling i Kambodsja.

TEKST MARIANNE WESTERLUND FOTO HANNES SCHMID

«Hannes Schmid er ingen iakttagende fotograf. Han vil være midt i hendelsenes sentrum. Om det tar måneder eller år før han får bildene er ikke viktig.»

V i møtes en høstdag i Hannes Schmidts studio i Zürich. Regnet høljer ned og tykk tåke ligger over byen, men her inne tar Hannes Schmid meg med til andre virkeligheter. I et rasende tempo, og med en intens tilstedeværelse, forteller han om en hemmelig kinesisk opera, om et år blant kannibaler, om motefotografering i tretti minusgrader. Om cowboyen som ikon og om barn som selges. Mens jeg lytter fascinert, undrer jeg meg på hvordan i all verden dette skal kunne bli en begripelig artikkel.

REISE

Hannes Schmid ble født i 1946 i Zürich og utdannet seg til elektriker. Han følte hjemlandet ble for lite, og flyttet til Sør-Afrika da han var 23 år. For å kunne dele sine opplevelser med vennene hjemme i Sveits, kjøpte han et billig kamera i Cape Town, og lærte seg å fotografere.

I fire år reiste han gjennom Afrika og Asia. Midt på syttitallet tilbrakte han et år i urskogen på Vest-Papua, noe som preget ham sterkt. Han levde blant Dani- og Lanifolket, som praktiserte en rituell form for kannibalisme. Schmid bodde med dem i innrøkte hytter, dro på jakt gjennom tett jungel, spiste aper og insekter. Han hadde bare et kamera og noen filmruller med seg. Omstendighetene var tidvis farlige.

– Min motor er nysgjerrigheten. Slik har det alltid vært. Det er veien fram til bildet som driver meg. Selve fotografiet er mindre interessant.

SØPPELFYLLING

Hannes Schmid har nettopp kommet hjem fra Kambodsja. Dit reiser han flere ganger i året. Nærmere bestemt til en søppelfylling. Der bor han i ukevis blant de fattigste av de fattige.

I Kambodsja jobber rundt 800 000 tekstilarbeidere på fabrikker, sytten timer om dagen, syv dager i uken for litt over en krone timen. Etter tre år orker de ikke lengre.

– Da kastes de bort som gammelt skrap. Mange havner på søppelfyllingen, i førti graders varme, i en ubeskrivelig stank.

Over: Cowboy #206. Neste side: Cowboy #08.

På søppelfyllingen bor det også unge jenter som har blitt tvunget til å selge kroppen. Også de er utslitte, og noen har fått barn. Og verst av alt; barn som har blitt solgt for noen få dollar av sine foreldre, for så å bli vansiret av kjøperen.

– Barna sendes ut på gaten for å tigge. Landet er buddhistisk, og som buddhist må du gjøre gode gjerninger, som å gi. Et vansiret barn innbringer mer penger til sine eiere enn et friskt, forteller Schmid.

– Som kunstner har jeg et ansvar, sier han og lener seg over bordet. – Jeg ønsker ikke å bare gi en slant til en organisasjon. Jeg vil forstå hva som skjer – handle selv.

Slik har det alltid vært. Hannes Schmid er ingen iakttagende fotograf. Han vil være midt i hendelsenes sentrum. Om det tar måneder eller år før han får bildene er ikke viktig.

Både som fotograf og bildende kunstner har Schmid tjent store penger. En del av dem investerer han i Smiling Gecko, en stiftelse han har grunnlagt sammen med advo-

«Han skapte et helt nytt bildespråk, mer passende for National Geographic enn for motebladene. Modellene poserte i spektakulære omgivelser.»

katene Dominique Ruetimann. Det startet med at Schmid betalte skolegangen for noen barn fra søppelfyllingen for fire år siden. I dag har Smiling Gecko kjøpt jordområder på landsbygda. Der bygger de enkle hus, kjøper inn tusentalls kyllinger og støtter prosjektet økonomisk. Etter et halvår har de et lite selvforsynt samfunn. Så starter man det neste prosjekt. Det vanskeligste er å velge hvem som skal få være med ut på landet.

– Men, vet du, sier Hannes Schmid med varme i stemmen. – Til tross for all håpløsheten ler barna. Å hjelpe dem gjør meg meget lykkelig.

COWBOY

I naborommet henger store oljemalerier av tøffe menn i cowboyhatter. Bildene av "The Marlboro Man", symbolet på frihet og styrke, gjorde Hannes Schmid berømt.

I 1993 kontaktet Philip Morris, Schmid. Han ville skape et nytt bildespråk for Marlboro. I over ti år avbildet sveitseren den amerikanske drømmen og ga "The Marlboro Man" et nytt ansikt. Å ta bildene var et gigantisk arbeid. Hundrevis av hester skulle transporteres med fôr og vann, stall og passere. Et helt arbeidslag var på plass for å bygge kulisser. Bildet ble planlagt ned i minste detalj.

– Det var over 120 personer med på en eneste tagging. I midten var jeg, som en dirigent med hele ansvaret. Mye penger sto på spill.

Bildet ble redusert til en hatt, en støvel, en silhuett av en cowboy mot rød himmel. Tekst var unødvendig, ikke engang en sigarett. Alle visste umiddelbart hva reklamen sto for. Bildene ble publisert verden over, i Indonesia og i Chile, i slummen og på de store boulevardene.

Tobakksreklamen ble avvirket i 2006 og Hannes Schmid glemte sine cowboyer. Til en dag på Venezia Biennale, da han så en utstilling av den verdensberømte kunstneren Richard Prince.

– Jeg bare måpte. På veggen hang mine cowboybilder som Prince solgte for millionbeløp under sitt navn.

Prince hadde rett og slett avfotografert Schmidts bilder fra magasiner og laget egen kunst av dem. Første impuls var å saksøke Prince, han var rasende.

– Sånn gjør man ikke. Men det var umulig. Det ville krevd enormt med penger og tid.

Etter dette forsto Schmid at fotografiene hans som lå pakket ned i kartonger var kunst. I dag gir han bildene et

Over: Camp Leakey, Indonesia

Forrige side: Way Kambas National Park, Indonesia.

andre liv. Han maler dem i olje og museene stiller ut. Og bildene selger han for flere hundre tusen stykk, penger som delvis investeres i Smiling Gecko.

LIVET

På 1980- og 90-tallet var sveitseren en ettertraktet mote-fotograf. Han skapte et helt nytt bildespråk, mer passende for National Geographic enn for motebladene. Modellene poserte i spektakulære omgivelser. Bildet der fototeamet flykter unna oppildnede elefanter i Kenya ble i 1992 valgt til Best Fashion Picture of the Year i Life Magazine. En reportasje om vintermote ble fotografert på fjellet Eigens beryktede nordvegg. I isende kulde og yrende snø måtte modellene klatre opp og ned fjellveggen.

– I Vogue trodde de jeg var gal. Vi kunne ha satt i gang et snøskred, forteller han.

«Vi sto og sov lent mot hverandre. Måtte man tisse var det bare å la det renne. Vi trampet på mennesker som ikke klarte seg.»

– For meg har bildene ingenting med mote å gjøre. De viser vår lengsel. Etter havet, fjellet, naturen. Vi bor i byer, men er det der vi hører hjemme?

I 2001, en viss dag, i en viss måned, når planetene sto på en viss måte, ga millioner av mennesker seg ut på en pilgrimsvandring til Allahabad i India. Nådde de målet på den bestemte dagen, og lyktes i å dyppe seg tre ganger i elven Ganges, ville deres sjeler oppnå udødelighet.

– Det ville jeg også, oppnå udødelighet, så jeg gikk med.

I fem uker var han underveis. Jo nærmere målet jo flere indere strømmet til. Til slutt var det mennesker overalt. Det ble trangere og trangere. Å snu var utelukket.

– Vi sto og sov lent mot hverandre. Måtte man tisse var det bare å la det renne. Vi trampet på mennesker som ikke klarte seg.

– Det var 27 millioner mennesker på fem kvadratkilometer, 50.000 mennesker døde og over 14.000 barn ble født i løpet av denne tiden.

– Vi ble presset fremover som kveg. Jeg var helt utslitt. Tenkte at jeg aldri kom til å overleve dette helvete.

Han klarte å klamre seg fast til en påle litt over menneskemassen som töt frem som lava fra en vulkan. Ren panikk blandet med lyksalighet over å ha nådd målet og udødeligheten. Hvordan i alle dager klarte han å ta bilder?

– Jeg fikk lirket fram mitt lille DV-kamera fra sekken, jeg bare trykket på utløseren, så ikke engang gjennom linsen. Det var så trangt at hadde man mistet en nål ville den ikke nådd bakken. Alt som eksisterer på denne jord fantes der, fra nyfødte til hundreåringer. For meg var det livets elv.

TEATER

Assistenten kommer med påfyll av kaffe. Bak bordet der vi sitter henger det et uttrykksfullt bilde av en eldre kinesisk mann. Livserfaringen står prentet i det furede ansiktet. I 1998 snublet Hannes Schmid uventet over en knapt synlig teaterinngang i Singapore. Skuespillerne sminket seg bak scenen og kledde seg i fargerike drakter. Men. Teatersalen var tom. Hundrevis av stoler var reservert for guder og åndevesen.

Det finnes 37.000 taoistiske guder, for alle disse skulle det spilles, synges og danses. Uke ut og uke inn. År etter år. Siden man antok at skuespillerne hadde direkteforbindelse med høyere makter, fikk de penger fra den taoistiske grupperingen i Singapore, som dermed kjøpte seg gudenes velvilje. Schmid ble fascinert. Han tilbrakte lange perioder med ensemblet og sov i en hengekøye bak scenen. Det tok fire år før han fikk tillatelse til å fotografere.

– Det var 35 varmegrader ute, men jeg fros så jeg hakket tenner – det fantes underlige energier der.

Schmid har kalt serien på 138 fotografier han tok av Kim-Eng-Teochew-operaen gjennom fjorten år for "For Gods Only". De første bildene var i farger, men de skrikende, nesten kitschaktige fargene passet overhodet ikke til budskapet. Derfor minimerte han bildene så langt det var mulig, og gjorde dem om til sorthvitt. Over bildene lot han mesterkalligraferen Simon Huang male røde kinesiske tegn i akryl. Snart skal de stilles ut på tre ulike museer i Kina.

www.hanneschmid.ch

Fra serien «For Gods Only», 2005-07.